

ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΜΟΝΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΤΟΥ Κ. ΦΑΝΗ ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΥ

Ο ΚΛΙΣ ΖΕΡΒΟΣ ΙΑΚΩΒΑΤΟΣ. Η ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΤΥΠΙΑ ΣΤΗΝ ΕΠΤΑΝΗΣΟ ΚΙ' Η ΠΡΩΤΕΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ ΤΗΣ

Ο πρώτο τεύχος του «Φιλελευθέρου» κυκλοφόρησε στην Κεφαλλονιά στις 19 Φεβρουαρίου 1849, το δεύτερο στις 26 και το τρίτο και τελευταίο στις αρχές του Μαρτίου. Η άρθρογραφία του Ιακωβάτου στα φύλλα αυτά ήταν άρθρογραφία άκρωτος φιλελευθέρου, εναντίον των Άγγλων «κι' υπέρ της ενώσεως της Έπτανήσου μετά της μητρός Ελλάδος». Κι' άλλη ανάγνωσι του τρίτου κυρίου άρθρου του «Φιλελευθέρου», αρκεί για να δείξη με πόση δύναμη...

με πόση παρηγοσία και πόση ειλικρίνεια μιλούσε ο Ιακωβάτος στους πατριώτες του: «Όπου ξένος βασιλεύει, έγγραφε, και δή μετ' απολύτου εξουσίας, τα πάντα ψεύδος εστί και ακία. Ό νόμος εκεί εινε ενέδρα, ή δικαιουσίνη σκευωρία, ή αρετή εγκλημα, ή ελευθερία κακούργημα, ή πατρις κενόν όνομα και αυτή ή οικογένεια πηγή ανεξάντλητος πικριών και δδύνης. Όθεν εις την εθνικήν μόνον αποκατάστασιν δέον ν' αποβλήη ή Ιόνιος λαός ως εις τέρμα των συμφορών. Και εγώ σμείαιαν έχων την αλήθειαν και όπλον τον λόγον, βαδίζω θαρραλέως και μετά πεποηθόσεως εις την πραγματοποίηση των αρχών μου». Ως ήταν ετόμενον, το τρίτο φύλλο του «Φιλελευθέρου» υπήρξε και το τελευταίον. Ό Ιακωβάτος συνεληφθη και 'απεστάλη στους Παζούς ως εξόριστος επί πέντε μήνες, μαζί με τον άλλο μεγάλο ριζοσπάστη, τον Γ. Λιβαδά.

Άλλά τα σπέρματα της ιδεολογίας του «Φιλελευθέρου», καθώς κι' ή επαναστατική του κατήχησι, διαχύθηκαν παντού ανάμεσα στα λαϊκά στρώματα της Έπτανήσου. Τόν ίδιον καιρό εκκυκλοφόρησαν πλείστα έντυπα, που περιείχαν προγράμματα, λιβέλλους, σάτυρες και διάφορα ποιήματα εναντίον της άγγλικής προστασίας κι' εναντίον των ευγε...

των, που τυραννούσαν άκόμη τον λαό, ως μεγάλοι γεωκλήμους και τοκογλύφοι. Έτσι, ή ελευθεροτυπία έδινε άφορη στόν ευφολόγο, στόν δημοτικό, στόν φιλοσώμωνα και δυστυχημένον επτανησιακό λαό να ξεσπάση όλο του το πάθος μέσα στα παραπάνω φυλλάδια. Έπειδή δέ πολλοί από τον λαό δεν έννοιζαν μήτε τη λέξι ελληνισμός, για τουτό οι τότε ριζοσπάστες και φιλελευθέρου ανέλαβαν να εξηγήσουν την περιεργη αυτή λέξι μέσα σε διάφορα έντυπα. Και μόνον οι τίτλοι τους έφταναν για να δώσουν άφορη σ' δλόκληρη μελέτη για το πνεύμα που βασιλευε τότε στην Έπτανήσο. Ένα σχετικό φυλλάδιο φέρει τον άλλοζο τίτλο: «Ό Μπαρμπαραγιάννης ή Διάλογος εις άπλην γλώσσαν περι ελευθεροτυπίας—Κέρκυρα 1848», αποδίδεται δέ στόν Α. Αλαμάνο. Παραθέτουμε την αρχή του διαλόγου, ως δείγμα του τρόπου με τον όποιον προπαγάνδιζαν τότε. Τα πρόσωπα του διαλόγου εινε τρία: 1) Ό Μπαρμπαραγιάννης, 2) Νέοι χωρικοί και 3) ό Δάσκαλος του χωριού.

Η κηδεία του Συντάγματος του 1817 που δεν επέτρεπε την ελευθεροτυπία. Οι Άγριοι άρμωσταί του 1817—1849, μεταφέρονται στο μέγαρο των Απομιάχων. (Γελοιογραφία της εποχής)

NEOI.—Καλώς εκοπίασες από τη χώρα, Μπαρμπαραγιάννη. ΜΠΑΡ.—Καλώς σās ηύρα, παιδιά μου. NEOI.—Τί καινούργια; ΜΠΑΡ.—Τί καινούργια; Είς τη χώρα είχαμε φωτοχνισίες. NEOI.—Γιά καλό; ΜΠΑΡ.—Γιά καλό ή για κακό, δεν ήξεύρω μήτε εγώ. Μου είπανε πώς ή βασίλισσα μās έδωκε την ελευθεροτυπία και γι' αυτό μερικοί κάνανε χαρές. NEOI.—Και τί εινε τούτη ή ελευθεροτυπία; ΜΠΑΡ.—Μά το ναι, παιδιά μου, όπου ούτε εγώ δεν το καλοξέρω. Ένα χωριάτοπουλο, το παιδι του κουμπάρου μου, όπου σπουδάζει στη χώρα, μου ειπε όπου εινε πολύ καλό πράμμα για τον τόπο και μάλιστα για το έξχωρο και μου ειπε τόσα. Μά ποιός τα θυμάται. NEOI.—Νά ρωτήσουμε το δάσκαλο. Νάτونه πώρεχεται. Προσκυνούμε, αφέντη. ΔΑΣΚ.—Καλώς τα κάνατε. NEOI.—Δέν μās δριζεις, αφέντη, τί εινε ελευθεροτυπία;

ΔΑΣΚ.—Άχ! παλληκάρια, πράμμα πολύ καλό, άμποτε να το είχαμε.

NEOI.—Ίσια τώρα, που λεινούμε...

ΔΑΣΚ.—Όχι, παιδιά μου, ή ελευθεροτυπία δέν εινε φαγητόν δια να σās χορτάση, αλλά εινε ένα πολύτιμον δικαίωμα, εινε μιá θεομοθεσία.

NEOI.—Μή, δάσκαλε, γι' αγάπη του Θεού, Έλληνικοϋθροδες, πέστα μās έτσι πασρικά για να τα καταλάβουμε.

ΔΑΣΚ.—Πολύ καλά, καθίστε λοιπόν, για να σās κάμω και σās ένα μάθημα.

Η συζητησι εξακολουθει μέσα σ' αυτή τη στιχομυθία, όπου ή φαιδρότητα, το πνεύμα, ή σάτυρα κι' ή σοβαρότητα δίνουν ένα σύνολο συναρπαστικό. Νά πώς εξηγει την ελευθεροτυπία ό δάσκαλος: «Τώρα όπου εινε ή ελευθεροτυπία, ό προκομμένος μπορεί να διδάξη τον άμαθη. Τυπώνει εις ένα φύλλο χαρτι, όπου λέγεται εφημερίδα και όπου βγαίνει ή κάθε μέρα ή κάθε βδομάδα ή κάθε δεκαπέντε, τυπώνει εκείνο που ήξεύρει και έτσι φωτίζεται ό κόσμος και ξεστοραβώνεται...».

Άλλο φυλλάδιο, επίσης προπαγανδιστικό, βγήκε τότε με τον τίτλο: «Τα παιδιά του Μπαρμπαραγιάννη ή Διάλογος εις την άπλην γλώσσαν περι εφημεριδός—Κέρκυρα 1848». Αποδίδεται στόν Β. Αρμενής και μπορεί να χαρακτηρισθί σαν εισαγωγή στην έκδοσι της «ΠΑΤΡΙΔΟΣ», της πρώτης πολιτικής εφημεριδός της Κερκύρας. Έδώ ό Διάλογος έχει περισσότερα πρόσωπα και γενικώς το περιεχόμενο στέκεται κάπως ψηλότερα. Άλλά και στο φυλλάδιο αυτό επικρατει το ίδιο σπιοτόζιμο πνεύμα. Πρέπει δέ να σημειωθί πως ή έκδοσι τέτοιων έντύπων επιβαλλόταν τότε, γιατί ή ανάπτυξι των λαϊκών στοιχείων και των άγροτών στην Έπτανήσο ήσαν σε πρωτόγονη σχεδόν κατάσταση. Ποτέ προηγουμένως οι ευγενείς κι' οι μορφωμένοι—κι' υπήρχαν πολλοί απ' αυτούς—δέν κατέβαιναν ως το λαό. Πάντοτε ζητούσαν να τον κρατούν στη σκοτεινότερη άμάθεια, και μέχρι τότε το είχαν κατορθώσει. Ωστε ό μόνος τρόπος για να γίνουν γνωστά τα ευεργετήματα της ελευθεροτυπίας στα λαϊκά στρώματα ήταν ή άπλουστευσι κι' ή φαιδρη και χαροποιά διατύπωσι των έννοιών. Άτός ό φιλόσοφος Β. Αρμενής, καθηγητής της Φιλοσοφίας στην 'Ιόνιο Ακαδημία κι' ένας από κείνους που πρωτοστάτησαν στην κίνησι για την ελευθεροτυπία, ανέλαβε να γράφη κι' άπλουστεύσι τα σχετικά με την εφημεριογραφία στο παραπάνω φυλλάδιο. Καθώς είπαμε στην αρχή, τα πρόσωπα του διαλόγου εινε περισσοτέρα. 1) Τα παιδιά του Μπαρμπαραγιάννη, 2) ό Δάσκαλος του χωριού, 3) ό Γερεύς, 4) ό Προεστώς και 5) ό Νοδάρος.

ΔΑΣΚ.—Σās δίδω μιαν καλήν ειδησιν' έβγήκε το πρόγραμμα της εφημεριδός.

ΠΑΙΔ.—Έφημεριδός; Ά!... εκείνο το χαρτι, όπου μās έλεγε ό πατέρας μās, όπου θα βγαίνει κάθε βδομάδα ή κάθε δεκαπέντε, όπου θα μās διαφαντεή και θα μās φωτίζει;

ΔΑΣΚ.—Ίσια εκείνο.

ΠΑΙΔ.—Νά μās το διαβάσης να το ακούσουμε.

ΔΑΣΚ.—Νά σās το διαβάσω και να σās το εξηγήσω, γιατί άκούη δέν εινε εις κατάστασιν να το καταλάβετε μόνοι σας. Βλέπω όμως τον παπα με το Νοδάρο και τον Προεστώτα, όπου έρχονται να τούς προσκυνούμε.

ΠΑΙΔ.—Ναίσκε, έπικλώσαγε. Καλώς εκοπίασατε.

ΓΕΡ.—Καλώς τα κάνατε. Κάτι χαρτι έχεις, δάσκαλε, εις το χέρι!

ΠΡΟΕΣ.—Μήν εινε καμιά στραβουδιτζιάλε;

ΔΑΣΚ.—Όχι, εινε το πρόγραμμα της εφημεριδός.

ΓΕΡ.—Δόξα σοι ό Θεός. Έλα, παιδιά μου, καθήστε να μās το διαβάση ό δάσκαλος να το ακούσουμε.

Στις παρακάτω σελίδες του διαλόγου αναπτύσσεται το πρόγραμμα της «ΠΑΤΡΙΔΟΣ». Γενικώς δέ το φυλλάδιο αυτό άπλουστεύει μεθοδικά και με πολύ κέφι τούς σκοπούς της ελευθεροτυπίας και το

